

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ МІЖНАРОДНИХ ФАХОВИХ ПРОГРАМ

УДК 378.663:378.31

І. В. Ляшенко

Аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми в теорії і практиці свідчить про те, що ця проблема набуває значної актуальності в наш час – час поширеної інтеграції України до світової спільноти.

Процес підготовки майбутнього фахівця юриста повинен скеровуватись на досягнення високої фахової майстерності, уміння приймати рішення в неординарних ситуаціях, організацію взаємодії та розвиток співпраці із закордонними фахівцями в сфері фахової і міжнародної діяльності. Підготовка таких фахівців вимагає впровадження в практику роботи вищих навчальних закладів заходів, які надавали б можливість удосконалювати систему підготовки кадрів, позбавляючи її недоліків.

Питанню формування готовності до здійснення діяльності приділяли увагу багато педагогів, науковців, практиків в освітній галузі. Теоретичні положення цієї проблеми висвітлено у працях відомих філософів, психологів, педагогів. Простежується багато напрямів дослідження проблеми формування готовності до здійснення діяльності: професійна готовність до педагогічної діяльності (А. Ф. Линенко, І. В. Мороз, К. К. Платонов, В. О. Сластьонін); психологічна готовність (М. І. Д'яченко, О. О. Деркач, Л. А. Кандибович, В. О. Моляко); морально-психологічна готовність (Л. Кондрашова) і готовність до інших видів діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців (К. О. Богатирьов, В. В. Борисов, Л. Григоренко, А. Й. Капська, О. Г. Козлова, Є. В. Макагон та ін.).

Метою нашого дослідження є обґрунтування впливу міжнародної проектної діяльності та стажувань на професійні якості майбутнього юриста. Завданням роботи є: виявлення факту мобільності майбутніх фахівців,

пов'язаної із сучасними процесами євроінтеграції; аналіз наявності професійних фахових стажувань для студентів-юристів; визначення необхідних умов для успішної реалізації міжнародного стажування; обґрунтування залежності професійної готовності з успішною реалізацією міжнародного стажування.

Нині державна освітня політика ставить за мету поглиблення міжнародної співпраці, розширення участі навчальних закладів, педагогів, студентів і науковців у проектах міжнародних організацій та співтовариств. Процес інтеграції вищої освіти і науки України в європейське співтовариство стає більш динамічним та досконалим. Проте наголошуємо на необхідності подальшого підвищення ефективності сформованої сьогодні системи вищої освіти і науки. При цьому треба виходити з того, що реалізувати національні інтереси можливо за умови забезпечення євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти. Це надасть можливість забезпечити конкурентоспроможність випускників вищої школи не лише в Україні, а й у Європі [0].

У час інтеграції національної економіки України в структури ЄС, впливу глобалізаційних процесів на європейську інтеграцію, зміцнення громадянського суспільства виникає нагальна потреба у підготовці висококваліфікованих фахівців із розвиненими комунікативними здібностями, здатних до активних взаємостосунків зі світом з тим, щоб пізнавати себе та світ. Сучасні студенти – майбутні фахівці і водночас представники українського університету та країни за кордоном мають опанувати культуру логічного ведення діалогу зі співрозмовниками та з аудиторією, розвивати звичку і смак до логічно коректного пошуку інформації, формувати вміння ефективно вести діалоги, критично сприймати аргументи опонентів, уміти знаходити свої потрібні аргументи та логічно грамотно спростовувати помилкові або недоведені тези своїх опонентів. Студенти мають опанувати оптимальну й інформаційну “поведінку” у різних, зокрема нестандартних або кризових інформаційно-зовнішніх ситуаціях; уміння адекватно і швидко реагувати на дії партнерів по контактах. Одними з основних напрямків розвитку якостей сучасного

громадянина України є навчання студентів приймати рішення, вибирати стратегію діяльності, збирати, систематизувати, узагальнювати інформацію, формувати власні погляди на явища, події, процеси, виявляти закономірні зв'язки життєдіяльності особистості та впливу навколишнього середовища в умовах інформаційного суспільства, формувати здатності вирішувати проблеми і завдання соціальної діяльності, моделювати ситуації, передбачати поведінкові вирази, прогнозувати явища, процеси, діяльність, приймати обґрунтовані оптимальні рішення, обирати стратегію діяльності на підставі аналізу історичних, економічних, культурних чинників [0].

Однією з найголовніших особливостей національної системи освіти та науки XXI століття є збільшена академічна і наукова мобільність. Розробляючи концепцію нашого дослідження, ми також опиралися на рекомендації міжнародного круглого столу “Майбутнє України в розширеній Європі” від 2 червня 2004 року, нормативні акти євроінтеграційної діяльності. Одними з основних пунктів євроінтеграційного напрямку діяльності українського уряду є:

ухвалення оновленої Національної стратегії європейської інтеграції України;

створення засадничої бази для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі та формування в суспільстві стійкої проєвропейської більшості;

активізація роботи з виконання положень Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС;

реалізація заходів у межах Плану дій “Україна – ЄС”;

адаптація у взаємодії з Верховною Радою законодавства України до законодавства ЄС; забезпечення експертної та фінансової підтримки цього процесу з боку ЄС;

розробка разом з ЄС нової стратегії відносин “Україна – ЄС”, яка передбачала б перспективу членства України в ЄС [3].

Одним із потужних важелів створення майбутнього фахівця у сфері права, який мотивує до створення професійності з високим рівнем самостійності та самоконтролю, є Європейська Асоціація Студентів Права (ELSA) – найбільша у світі організація, яка об'єднує студентів права і молодих правників.

Метою створення ELSA є сприяння розвитку юридичної освіти для утвердження взаєморозуміння та соціальної відповідальності студентів-правників і молодих юристів. Досягнення мети здійснюється завдяки діяльності за трьома основними напрямками: семінари та конференції, наукова діяльність та програма міжнародних студентських стажувань, у межах яких проводяться різноманітні заходи, спрямовані на розвиток професійних якостей майбутніх юристів.

Організація надає можливості студентам права і молодим юристам вивчати інші культури та правові системи в дусі діалогу і наукової співпраці, спрямовує студентів права та молодих юристів на міжнародну співпрацю і професійну кваліфікованість, заохочує студентів права та молодих юристів діяти на благо суспільства. Організація ELSA надає ідеальну базу для розвитку їхніх навичок, здобуття нових знань і спілкування зі студентами права та юристами з усієї Європи через наукову, академічну сферу і програми студентських стажувань. Фахові міжнародні студентські стажування покликані забезпечувати обміном студентів-юристів та молодих правників, який спрямований на розвиток правової освіти і взаєморозуміння шляхом пошуку міжнародних стажувань та стажерів. Така програма допомагає майбутнім фахівцям відчувати себе юристом впливової іноземної юридичної компанії і отримати безцінний досвід роботи в галузі юриспруденції іншої країни під керівництвом справжніх фахівців своєї справи, відкрити для себе нові перспективи на майбутнє.

Міжнародні молодіжні обміни, як зазначає Л. І. Швидка, спрямовано на покращання стосунків між народами. Вони повинні демонструвати не лише позитивні моменти, притаманні молодіжному спілкуванню, а й суттєві

характеристики функціонування суспільств, негативні моменти та наявні проблеми, внутрішні і зовнішні конфлікти тощо [4, с. 217–218].

Ю. І. Костюшина в своєму дослідженні про міжнародне співробітництво як чинник розвитку вітчизняної вищої школи зазначає, що воно є можливістю отримання нових знань, підвищення рівня професіоналізму, способом виховання терпимості та зміцнення миру. Основними чинниками розвитку вітчизняної вищої школи і міжнародних зв'язків автор називає:

демократизацію освітніх систем;

інформатизацію вищої школи;

посилення науково-педагогічного потенціалу вищої школи;

міжнародні дослідження вищої школи, які сприяють розвитку світового освітнього простору;

зв'язок з освітніми системами країн СНД;

розвиток західноєвропейського спрямування міжнародних зв'язків вітчизняної вищої школи [5, с. 25].

Зазначимо, що кожного року збільшується кількість викладачів та науковців українських вищих юридичних навчальних закладів, які беруть участь у міжнародних конференціях, симпозіумах, семінарах, воркшопах. Деякі з них запрошуються вузами-партнерами для читання лекцій. Крім того, здійснюються культурно-виховні поїздки студентів і викладачів, зокрема до Бельгії, Німеччини, Польщі, Люксембургу.

Метою програм є розвиток прагнення студентів набути міжкультурний досвід. Гнучкість та здатність пристосовуватися до нових культурних ситуацій – ключі для успішного претендента на участь у програмах. У змісті програми університету Мінесота зазначено, що учасники цієї міжнародної фахової програми є амбасадорами між програмою і своєю країною [6].

Отже, для виконання вимог міжнародних фахових програм студенти мають знати іноземну мову, мати необхідні навчальні та практичні навички, прагнення ознайомитися з міжкультурним досвідом і поділитися культурою своєї країни за кордоном, сприяти покращанню стосунків між країнами,

усвідомлювати важливість набуття професійного досвіду під час участі у міжнародній фаховій програмі для застосування його на Батьківщині.

Досвід студентів-учасників міжнародних фахових програм свідчить, що є потреба не лише у відповідних професійних знаннях та вміннях, знанні іноземної мови, а й у правилах поведінки в тому суспільстві, в якому студенти проходять стажування, набутті знань тієї чи іншої культури, побутових звичаїв. Саме через ці аспекти в спілкуванні з представником іншомовної культури виникає ціла низка проблем незалежно від знання мови. Урахування соціокультурних чинників спілкування сприяє полегшенню взаємодії представників різних культур. Культурологія пояснює вплив мови на формування особистості, національний характер, індивідуальний і колективний менталітет, ідеологію та культуру суспільства. Опанування соціокультурних знань та вмінь запобігає появі міжкультурних і міжнаціональних конфліктів та чвар, розвиває терпіння, терпимість і толерантність [7, с. 16].

Метою забезпечення якості підготовки фахівців є опанування студентами сучасних методів та форм організації праці, формування у студентів, на базі одержаних ними у навчальному закладі знань, професійних умінь, навичок, необхідних для прийняття самостійних рішень у реальних ринкових умовах, набуття професійного досвіду і готовності майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності, виховання у майбутніх фахівців потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [8].

Привертають увагу роботи О. О. Вербицького, Т. Жижко, В. А. Кан-Калика, О. М. Леонтєва, А. В. Мудрик та ін., в яких вирішуються проблеми підготовки студентів до спілкування і професійної діяльності.

У вирішенні проблеми взаємодії, спілкування та підготовки студентів до комунікативної діяльності можна виокремити декілька напрямків, зокрема: формування стилю педагогічного спілкування (В. І. Андрєєв); формування особистісних якостей учителя як суб'єкта педагогічного спілкування (О. О. Бодальов, А. А. Реан); розробка критеріїв оцінювання комунікативної підготовки вчителя до педагогічної діяльності (Ю. П. Азаров, Н. В. Кузьміна);

використання соціально-психологічного тренінгу під час навчання спілкуванню (Н. І. Булка, О. В. Тюптя, Т. С. Яценко); поведінка людини в стресових умовах (І. В. Доронина, В. І. Евдокимов, В. Л. Марищук); розвиток психологічної гнучкості як чинник ефективності діяльності (Л. Є. Завалкевич).

Професійну готовність студентів-юристів визначаємо як стан особистості, яка має такі якості:

високий рівень соціокультурних знань і вмінь;

високий рівень опанування комунікативних навичок з іноземної розмовної мови;

активна громадянська та життєва позиція;

патріотичне ставлення до рідної країни, вміння гідно представити себе, свій навчальний заклад і свою країну за кордоном – “бути послом своєї держави”;

пізнавальна та фахова спрямованість, високий рівень сформованості професійних знань і вмінь;

здатність до адаптації у новому середовищі;

високий рівень розвитку загальної духовної культури, етичних та естетичних ідеалів, глибоке знання традицій українського й інших народів;

високоморальні особистісні якості;

наявність вмінь і навичок самоосвіти, здатність до самовдосконалення, підвищення професійної майстерності.

Ураховуючи вищезазначене й опираючись на результати наукових досліджень з проблеми професійної готовності (К. М. Дурай-Новакова, М. І. Д'яченко, Л. А. Кандибович), професійну готовність студентів-юристів розуміємо як складне структурне утворення, що розглядається у двох аспектах: як функціональний стан і як стійка характеристика особистості; інтегративна якість особистості, що включає систему мотивів, станів, знань, вмінь та навичок. Означена готовність не є природженим явищем, вона формується і розвивається в результаті набуття людиною певного досвіду. Провідна роль у

формуванні такої професійної готовності належить вищому навчальному закладу.

Отже, погоджуючись з думкою про те, що професіоналізм – це сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються в людині у процесі опанування і тривалого виконання діяльності, що забезпечує ефективніший рівень вирішення складних професійних завдань в особливих умовах, можна стверджувати, що саме активна участь у міжнародних студентських фахових проектах сприяє становленню фахівця належного рівня.

Подальшими розробками можуть бути аналіз професійно-спрямованих стажувань та їх роль у підготовці майбутніх юристів; дослідження зв'язку між успішністю реалізації міжнародного стажування і формуванням професійних якостей майбутнього фахівця; дослідження у сфері практичної підготовки майбутніх фахівців права.

Список використаної літератури

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. – 2002. – №26(4984). – С. 2–4.

2. Майбутнє України в розширеній Європі // Інформаційно-аналітичний бюлетень “Європейська програма”. Міжнародний фонд “Відродження”. – 2004. – №1 (липень). – С. 10–13.

3. Політика європейської інтеграції України // Інформаційно-аналітичний бюлетень “Європейська програма”. Міжнародний фонд “Відродження”. – 2005. – №6 (лютий). – С. 6.

4. Швидка, Л. І. До питання про актуальність дослідження проблем молодіжних комунікацій / Л. І. Швидка // Світова цивілізація і міжнародні відносини. – 2002. – №1(2). – С. 217–219.

5. Костюшина, Ю. И. Международное сотрудничество как один из факторов устойчивого развития отечественной высшей школы : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Костюшина Ю. И. – Рязань, 2003. – 147 с.

6. Minnesota State University [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.morris.umn.edu/academic/sl/student_ambassadors.html. – 1996. – 4 с.

7. Тер-Минасова, С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово / Slovo, 2000. – 624 с.

8. Кравченко, С. М. Методичні рекомендації щодо проведення практики студентів у аграрних вищих навчальних закладах / [Кравченко С. М., Іщенко Т. Д., Хоменко М. П., Будько І. Р. та ін.] ; за заг. ред. С. М. Кравченко. – К. : Аграрна освіта, 2004. –18 с.

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент Чернишова Г. Ф.